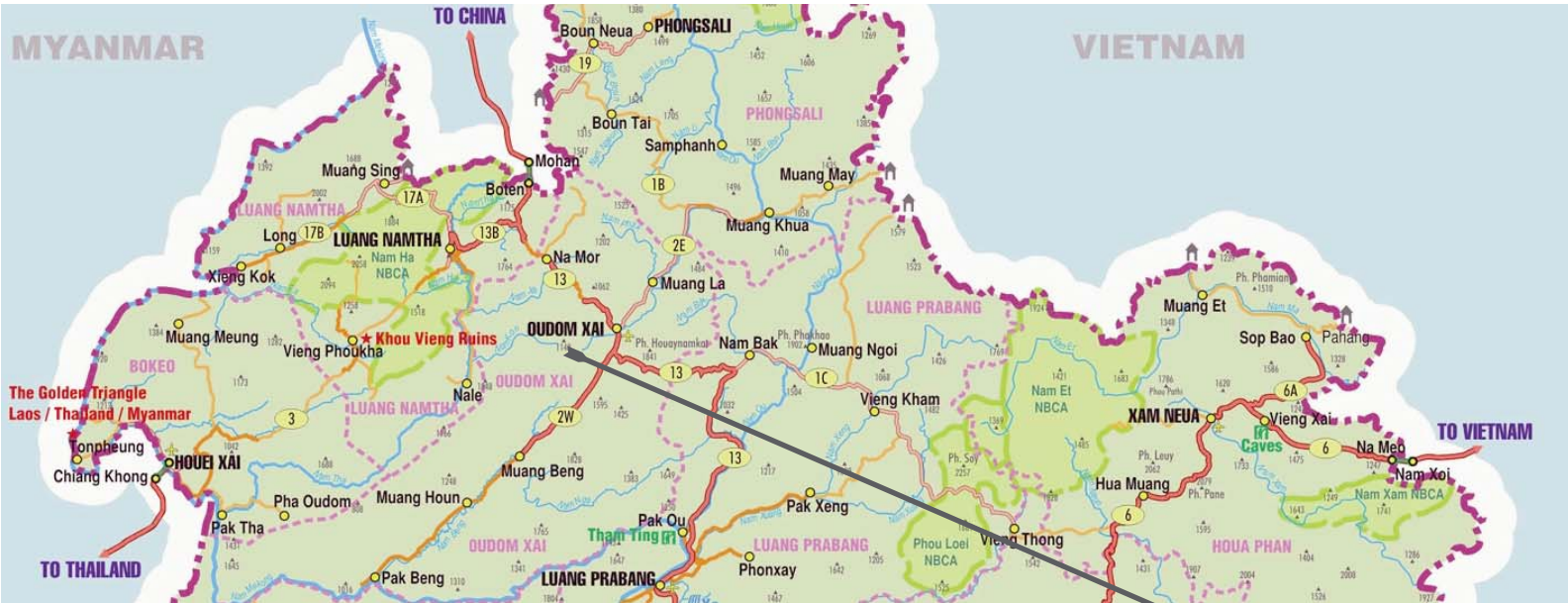

Tham Chom Ong System

“Our team is ready to go” hoor ik Michael Laumanns zeggen. Snel loop ik naar buiten en gooi mijn sleepzak en rugzak in de pickup truck die voor de deur van ons hotel staat. Ja, we zijn klaar om te vertrekken naar Ban Chom Ong. Het dorp is vlakbij Tham Chom Ong, met meer dan twaalf kilometer aan gangen het grootste grotsysteem van Noord Laos. Samen met Michael stap ik in de vier wiel aangedreven pickup. We hebben een tocht van minimaal twee uur voor de boeg over een onverharde weg. In de tweede pickup stapt Siegfried Möser achter het stuur en Thomas Matthalm en Wolfgang Zillig bezetten de achterbank. Ons team is klaar voor vertrek.

We zwaaien naar de andere teamleden, we zien elkaar weer over een week. Wij gaan de vraagtekens op de grot topo exploreren die na de ontdekking van TCO systeem in 2009 nog open staan. We vieren het tienjarig jubileum, er wordt sinds 2000 structureel speleologisch onderzoek verricht in Noord Laos door het Northern Laos European Cave Project. Nooit gedacht dat we als Nederlandse speleologen aan basis zouden staan van een dergelijk structureel project.

We halen nog even wat spullen op in het provinciale bureau voor Toerisme waar de Oostenrijker Siegfried vanuit de DED (Duitse ontwikkelingswerk organisatie) gestationeerd is. We rijden nog één keer over de hoofdweg door de stad Oudomxay, ik zwaai nog even naar Jos die ook zijn bagage aan het inladen is om met het andere team een paar dagen het gebied ten Noorden van de stad Oudomxay te onderzoeken op de aanwezigheid van grotten. Hij gaat richting de Chinese grens, mijn bestemming ligt zeventig kilometer ten zuiden van de stad Oudomxay. Na vijf minuten verlaten we de hoofdweg, we rijden meteen door de rivier die verderop de stad doorkruist en slingeren over de onverharde weg tussen de bamboe hutjes door, we laten een grote stofwolk achter. De Engelse benaming voor dit soort wegen is dan ook zeer toepasselijk: dust road. Het eerste uur gaat op en neer en we slingeren ons door het berglandschap. De weg splitst zich en langzaam veranderd de weg in een soort karrenpad waar incidenteel een 4wd overheen gaat. We gaan dwars door stukken authentiek oerwoud, gelukkig is het al een paar dagen droog dus het pad blijft goed begaanbaar, in

de regentijd is het hier levensgevaarlijk denk ik, het pad gaat steil de berg op en af, gedeeltelijk rijden we over de graad van de berg met links en rechts tussen de bomen en bamboestruiken een doorkijkje naar rijstvelden die in het valleien onder ons liggen.

En dan eindelijk na twee uur slingeren bereiken we een langgerekte vallei gevuld met rijstvelden, een aantal nog groen met jonge rijst maar de meeste al dor en droog, de oogst is al binnen. Er doemt een houten bouwwerk op, een soort toegangspoort, we rijden Ban Chom Ong een klein Hmong dorp binnen. Het dorp is tegen een lage helling aangebouwd en kijkt uit over de vallei met de rijstvelden, in de verte zie ik een riviertje glinsterend door de vallei meanderen. Dat is de berg waar het TCO systeem zich in bevindt zegt Michael terwijl hij met zijn arm uit het raam van de pickup in zuidelijke richting wijst. Achter de lage heuvels die de vallei omringen zie ik een hogere berg uittorenen met steile rotspartijen die duidelijk van kalksteen zijn. Een uurtje lopen naar de zuidelijke ingang vult Michael aan.

Midden in het dorp stopt de pickup en stappen we uit. Er staat een grote houten hut op palen, dit is het gastenverblijf dat vorig jaar speciaal voor de toekomstige toeristen is gebouwd. Ook zijn er een aantal waterkranen in het dorp geïnstalleerd evenals een sanitair gebouw, een toilet en een mandi bak douche. Ondertussen komt ook de tweede pickup binnenrijden. We laden al onze bagage uit en brengen het via een houten trapje ons guesthouse binnen. Het is tijd voor een lunch, in het binnenland natuurlijk geen stokbrood, maar gewoon gebakken rijst of kleefrijst met wat groente en kip. We zitten in een grote kring op de grond en proberen onze voeten vooral niet richting één van onze gastheren te laten wijzen. Een erg onbeleefd gebaar, op onverklaarbare wijze steken er even later twee eetstokjes in een kom rijst, dit is de

Ondergrondse rivier
 Wandelpad Chom Ong - TCO Ingang
 Wandelpad Chom Ong - TCO North Entrance

We besluiten het andere team op te zoeken want zij zijn al uren op pad. We volgen de hoofdgang die na vele honderden meters plotseling abrupt ophoudt. Vreemd aan de kalksteen, gelaagdheid of breukpatroon valt niets te ontdekken. Een kleine doorgang in de wand van de gang brengt ons via een blokkenstort op een kruispunt van gangen. De hoofdgang lijkt hier verder te gaan alleen, wederom kaarsrecht maar er liggen meer huizenhoge blokken in de gang dus het ziet er wat anders uit dan de metrogalerij die achter ons ligt.

Een nauwere maar zeer rijk gedecoreerde passage slingert zich in de richting van de ons bekende grotingang, dit moet de gang zijn die leidt naar het actieve gedeelte van de grot, de ondergrondse rivier. We volgde de gang 15 minuten, maar leggen eerst onze slaapzakken op het kruispunt zodat, mocht het andere team voorbij komen vanuit de hoofdgang zij ons niet ongezien passeren. De gangen zijn zo groot dat dit makkelijk zou kunnen gebeuren. De tijd is om, we houden ons aan de van te voren afgesproken tijdslijm, het is ontzettend verleidelijk gewoon door te gaan met exploreren, achter iedere bocht wacht wel weer een formatie die eigenlijk nog mooier is dan de voorgaande. Ook blijft de vraag door je hoofd malen waar gaat deze gang naartoe, hoe lang nog, komen er nog mooiere druipformaties? Helaas weten we waar deze gang naar toe gaat, het staat op onze kaart, deze kronkelende gang zou ons naar de uitgang leiden waar de rivier het ondergrondse Chom Ong systeem verlaat. Op het kruispunt van gangen zien we dat onze spullen nog onaangeroerd liggen, maar een paar minuten later horen we in de verte wat gerommel. Het team van Thomas en Michael komt eraan. Ik doe mijn licht even uit, Thomas zie ik honderden meters verderop aan komen klimmen en klauteren, hij heeft zijn Scurion op vol vermogen, leuk om even live een soort grotfilm voorbij te zien komen. Het

ontbrekende gedeelte is getopografeerd, dus met de eerste grotmeters in het topboek gaan we naar de uitgang. Het is ondertussen donker buiten, gelukkig weten de gidsen ons via smalle paadjes door de jungle en de rijstvelden terug te leiden naar het dorp. Omkleeden en na een uurtje wordt ons een uitgebreide Laotiaanse (lokale) maaltijd voorgeschoteld, natuurlijk geserveerd op een gevlochten bamboetafel.

Iedereen doet zich te goed aan de gebakken rijst en de kleeftrijst met groente en een in stukken gehakte kip. Na de maaltijd rollen we onze matjes en slaapzakken uit en gaan naar bed. Morgen wordt een lange dag, we gaan met het hele team naar de noord ingang van het Chom Ong Systeem. Geen dagtocht, maar een meerdaagse tocht, dat wordt dus kamperen in het oerwoud...

Bij het eerste ochtend gloren is er al volop activiteit, in de keuken wordt het ontbijt geregeld (een maaltijd identiek aan het avondeten). De teamleden pakken hun rugzak in en we maken een verdeling van alle materialen (eten, drinken, pannen en kampmateriaal). Michael heeft heel enthousiast tien dragers besteld. We gaan vier dagen in het oerwoud kamperen maar het lijkt alsof we weken op pad gaan. Tien dragers lijkt me wat overdreven, maar blijkt uiteindelijk heel comfortabel, geen rugzak met twintig kilo op je rug. Gemiddeld zullen we maar twaalf kilo hoeven te dragen. We gooien alle bagage in de pickup, deze zal de bagage twee kilometer verderop aan het einde van het voor 4WD begaanbare pad droppen. De laadbak is zo leeg en een lang lint van mensen met bagage zie je tussen de rijstvelden het

oerwoud in verdwijnen. Het eerste uur gaat prima, een duidelijk en goed te belopen pad brengt ons steeds verder weg van de bewoonde wereld. Toch wordt het pad steeds ruiger en blijkt dat de gemiddelde Laosiaan kleiner is dan de Europeanen, wij blijven met onze rugzakken continue hangen in de overhangende struiken en lianen. Op mijn never stop exploring schoenen ploeter ik de heuvels op en af dwars door bamboebossen, langs wilde bananen- en papayabomen. Er

volgt een pauze, we zijn er als ik de gidsen goed begrijp. Door een communicatie stoornis blijken we wel aan de rand van de berg te staan waar het Chom Ong Systeem zich in bevindt, maar de fish entrance waar Michael het over had is nergens te bekennen en naar nu blijkt is het maar de vraag of deze ook echt bestaat...

We moeten naar de noordingang. Dat blijkt niet helemaal in de planning te passen van onze gids. Tot nu toe was het een pittige tocht over redelijk begaanbare smalle paadjes, maar dat veranderd direct als we na onze pauze weer op pad gaan.

Er is namelijk geen pad, de gidsen beginnen al hakkend zich een weg te banen door het oerwoud. Gelukkig is er na een paar honderd meter toch iets wat lijkt op een pad / route die af en toe gebruikt lijkt te worden. Terwijl we zuchtend en puffende de onderling gezellig kletsende dragers proberen te volgen is het pad na een uur zwaar klimmen en afdalen definitief eindig. De gids loodst ons een beekbedding in die we zeker een kilometer moeten volgen. Gelukkig weet ik het droog te houden maar waar ik al bang voor was, water en modder zijn de habitat van bloedzuigers. Ik zie een drager

voor me er een van zijn been af plukken en een nadere inspectie van mijn sokken leert me dat er ook een exemplaar is dat zich aan het formaat te zien al enige tijd tegoed doet aan mijn bloed. MMMhhh dit vind ik dus echt niet leuk, hoewel makkelijk te verwijderen zijn bloedzuigers niet mijn favoriete dieren. Gelukkig verlaten we de beekbedding we gaan direct steil een heuvel op, ik ben helemaal kapot. We zijn nu vier uur onderweg en weer terug op het hoofdpad waar we gelukkig even een pauze inlassen. Na ons rustmoment blijkt dat we binnen een uur aan de noordzijde van de berg arriveren. Een droge zijarm van het riviertje, dat door het dal stroomt, is de ideale plek, om ons basiskamp op te zetten. Op een droge zandbank zet ik mijn tentje op, Michael, Thomas en Wolfgang volgen mijn voorbeeld.

Het eten van gisteravond is me slecht gevallen en ondertussen loop ik helemaal leeg (niet zo erg, reserves genoeg), maar de rest neemt nog een verlate lunch daarna maken we ons direct klaar, we gaan op pad, in dit gedeelte van de grot verwacht Michael nog vele kilometers aan gangen te ontdekken. Enthousiast gaan we op pad, de ingang blijkt een zeer nauwe blokkenpassage te zijn, gelukkig kan ik er, ondanks mijn forsere postuur, doorheen.

Het wordt eigenlijk meteen ruimer, de blokkenstort gaat over

in een half hoge gang (vergelijkbaar met de freatische gang in de St. Anne) het ondergrondse stroompje mond uit in grotere stroom en of dit het Bögli effect is of niet, het wordt direct allemaal groter, een paar honderd meter verder stroomt dit zijriviertje uiteindelijk de Main Stream Passage in. Een echte collecteur die dwars door de berg meandert, de nauwe gedeeltes moet je zwemmen maar vrijwel overal kun je er doorheen waden. We gaan op zoek naar de ? op de huidige kaart. We proberen eerst de collecteur stroomopwaarts te volgen, we zijn hooguit een paar honderd meter verwijderd van het dal en ons basiskamp waar het riviertje stroomt dat we nu als ondergrondse collecteur voor ons zien stromen. We moeten direct zwemmen, daarom is ons team ook afgereisd met neopreen wetsuits. Gelukkig dus niet voor niets. Michael schetst, Wolfgang markeert, Thomas leest de clino en kompas en ik doe de afstandmetingen met de Leica disto. Het gaat razendsnel en Michael moet flink doortekenen en de metingen noteren. Maar hij wil altijd graag meters maken en dat gaat in dit tempo prima lukken. Hoewel, we zien de eerste vernauwing al in beeld, weer zwemmen dus. Het water komt van links en rechts maar we worstelen ons een kleine ruimte in, het water sifoneert, aan de zijkant zit nog een nauw gaatje dat bij hoogwater als een soort overloop lijkt te fungeren. Thomas waagt een poging, we horen en zien hem niet meer, maar na 10 minuten komt hij terugkruipen met de mededeling dat alles te nauw wordt. Dan de siphon maar eens nader inspecteren, ik laat mijn benen zakken in het opwellende water, de rotswand loopt onder een hoek van 45 graden weg. De ruimte tussen grond en plafond is ongeveer 60 cm, ik verdwijn nog even onder water maar ik kan het diepste punt van siphon niet voelen met mijn voeten. Helaas loopt het hier dood, we zijn naar ons idee maar een dertig meter van de buitenwereld verwijderd. We vinden om de hoek een nieuwe doorgang naar een achterliggende zaal, maar deze gaat in een andere richting, verder weg van het basiskamp en vallei in het Noorden. We kruipen nog wat rond en maken nog wel wat meters, in België zouden we spreken van een echt flinke ontdekking maar hier is het, met alle

respect, peanuts. We keren om en gaan stroomafwaarts verder exploreren. Er staat nog een zijgang met een vraagteken. Als we in het gedeelte aankomen zien we meteen waarom, een diaklaas begint een meter of tien boven de collecteur. Via een mooie druipsteenformatie lukt het ons om omhoog te klimmen. De diaklaas heeft een prachtige vorm en is rijk gedecoreerd, alleen is het allemaal ook vlijmscherp. Na dertig meter is er aan de rechterkant een opening naar een bovenliggende zaal, we doen een aantal pogingen omhoog te komen maar het is echt te gevaarlijk. Michael is ondertussen verdwenen, hij heeft onderin de diaklaas een doorgang gevonden, we moeten bukken en gaan door met meten. Het wordt steeds smaller en langzaam wordt het een grotgang van Belgische afmetingen. Na tientallen meters komen we in een zaaltje waar we half liggend rondkijken, is dit het einde? Op de bodem van het zaaltje is een zeer nauwe doorgang naar een gangetje, we persen ons er doorheen, het loopt nog door, Wolfgang en ik gaan op verkenning. We komen op een T splitsing, links loopt het dood volgens Wolfgang, rechts wordt het ruimer, ik zie een voetstap, een ongelofelijke ontdekking...helaas is het mijn eigen Fiveten profiel in de modder, twee uur geleden liep ik hier ook rond. We hebben een rondje gemaakt, jammer, maar ook wel fijn dat we de nauwe passage en gangetjes van Belgisch formaat niet meer terug door hoeven te kruipen. We besluiten voor vandaag te stoppen, het is rond 22.00 uur en we hebben TCO toch weer wat groter gemaakt. Als we naar buiten komen blijken we midden in een onweersbui te belanden. De bliksem en donder is indrukwekkend, we spoeden ons naar het basiskamp op de zandbank van de droge zijarm. De gidsen hebben een overkapping gemaakt van bamboe en bananenbladeren. Ze zitten eronder een vuurtje te stoken. Er stroomt een klein beetje water van de rivier onze "droge" zijarm in. Gelukkig stopt het na een half uurtje met regenen, we controleren voor het slapen de waterstand nog een keer, maar het water is vrijwel gelijk gebleven en niet verkleurd, we kunnen rustig gaan slapen.

De geur van het houtvuurtje dringt mijn tent binnen, de

gidsen stoken het kampvuur weer wat op om het ontbijt te bereiden. Het is prachtig weer en na het ontbijt splitsen we ons in twee teams, Michael en Wolfgang gaan halverwege de ondergronds rivier op zo'n vijf kilometer van de ingang een zijgang exploreren. Michael verwacht dat deze gang richting de Fish Entrance zal lopen. Ook verwacht hij dat een zijriviertje van de collecteur vanaf deze Fish ingang naar de Noordelijke ingang zal lopen, deze taak krijgen Thomas en ik toebedeeld. Als alle verwachtingen uitkomen wordt het heel hard werken en zullen we vandaag meerdere kilometers ontdekken en in kaart brengen. We gaan op pad, Michael en Wolfgang gaan als eerste weg, ze moeten kilometers lang de collecteur volgen om op hun exploratiepunt te komen. Vorig jaar is het TCO systeem op de laatste expeditiedag tot de Noordelijke ingang in kaart gebracht. De tijd was op en vooral rond de Noordelijke ingang, een kleine tien kilometer van de uitgang van het systeem is weinig aandacht besteed. Voor Thomas en mij is het dus eenvoudiger, de grot in en na een meter of vijftig kunnen we beginnen. We gaan enthousiast aan de slag, we beginnen met een mooie ruime fossiele passage en arriveren na een half uur bij een riviertje dat we beneden op een lager nivo zien stromen. We volgen het riviertje vele honderden meters het wordt allemaal helaas wel wat nauwer. We stranden uiteindelijk in een blokkenstort vlak aan het aardoppervlakte, we zien ratten en hagedissen maar kunnen helaas zelf niet naar buiten. We onderzoeken alle zijgangen en brengen nog tientallen meters in kaart maar alles loopt keer op keer dood. Aan het eind van de middag besluiten we naar buiten te gaan. Louisa, een Duitse

vrijwilliger van de DED is ook in het basiskamp en vertelt ons dat er boven wat hoger op de berg ook nog een aantal grotingangen zijn. We besluiten nog snel met één van de gidsen te gaan kijken. We bezoeken heel kort de twee grotten, ze liggen beiden in een rotswand ongeveer zestig tot tachtig meter boven de Noordelijke ingang van TCO. Ze zijn beiden zeer ruim, de ene grot heet vleermuisgrot en er is door de lokale bevolking een enorme bamboe steiger in gemaakt. Een prachtige constructie waarmee vrijwel alle vleermuizen die in een kolonie in de zaal achter deze constructie leefde zijn gevangen. De lokale bevolking is creatief en we zijn bekend met de bamboeladders en stokken waarmee tot grote hoogte geklommen wordt om vleermuizen te vangen of honing te verzamelen. Deze constructie is de overtreffende trap en we zijn verrast door zoveel vakmanschap en inzet zover van het dichtstbijzijnde dorp. De schemering valt in en we klimmen snel terug naar beneden, terug naar het basiskamp. Een paar uur later komen ook Michael en Wolfgang weer naar buiten, ze zijn kapot en hebben slecht nieuws, ze hebben enkele honderden meters getopografeerd, hetzelfde geldt natuurlijk voor ons verhaal, honderden meters, maar geen kilometers, is dit het nu, is het Tham Chom Ong Systeem compleet?

Thomas en ik hebben een positieve mededeling, de tweede grot bovenin de rotsen is hoopgevend, vijftig meter van de ingang begint een enorme metrogalerij die kaarsrecht en horizontaal de berg in verdwijnt....

To be continued....

Auteur - David Eskes

Sinds 1999 ondergronds actief in Laos. Doet tegenwoordig meer aan canyoning maar moest dit jubileum, tien jaar speleologisch onderzoek in Noord Laos mee beleven. Voor de 2e keer mee met het Laos Cave Project.

Fotograaf - Thomas Matthalm

Dit was de eerste keer dat deze Zuid Duitse speleoloog meeging met het Laos Cave Project. Hij heeft deelgenomen aan grot projecten in Oostenrijk, Turkije, Oostenrijk en Zwitserland. Maar ook verder weg; China (Nandan en Houping) en India (Meghalaya). Is de afgelopen jaren met zijn vriend Wolfgang aan het exploreren in Das Riesending, de diepste Duitse grot met een actuele diepte van -1058 meter.

Fotograaf - Wolfgang Zillig

Sinds 2005 gaat Wolfgang ieder jaar mee met het Laos Cave Project. Hij is de man van de techniek, een zeer gedreven perfectionist. Is een uitstekende (speleo)fotograaf, altijd op zoek naar het mooiste en beste beeld onder- en bovengronds.